

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI**

TOSHKENT DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

"TASDIQLAYMAN"

SH.SHaripov

2018 yil 28.06

"KELISHILDI"

Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi

2018 yil 25.08

Ro'yhatga olindi: BD -5110900-3.05

2018 - yil 18.08

**PSIXOLOGIK XIZMAT ASOSLARI
FAN DASTURI**

Bilim sohasi: 100000 – Gumanitar

Ta'lim sohasi: 110000 – Pedagogika

Ta'lim yo'nalishi: 5110900 – Pedagogika va psixologiya

Toshkent – 2018

Fan dasturi Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yo'nalishlari bo'yicha O'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengashning 2018-yil

"18" 08 dagi 4 -sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan.

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining 2018-yil "25" 08 dagi 744-sonli buyrug'i bilan ma'qullangan fan dasturlarini tayanch oliy ta'lim muassasasi tomonidan tasdiqlashga rozilik berilgan.

Fan dasturi Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universitetida ishlab chiqildi.

Tuzuvchi: Nishonova Z.T.- Nizomiy nomidagi TDPU "Psixologiya" kafedrası professori, psixologiya fanlari doktori
Atabayeva N. - Nizomiy nomidagi TDPU "Psixologiya" kafedrası o'qituvchisi

Taqrizchilar:

M.Xolnazarova – Guliston davlat universiteti "Pedagogika va psixologiya" kafedrası mudiri, psixol.f.n.dotsent
Sh.Vadenova – Toshkent pedagogika kolleji "Pedagogika va psixologiya" kafedrası o'qituvchisi

Fan dasturi Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti o'quv-uslubiy Kengashida tavsiya qilingan (2018-yil 28 06 dagi 11 -sonli bayonnomasi).

I. O'quv fanining dolzarbligi va oliy kasbiy ta'limdagi o'rni

Psixologik xizmat va uni tashkil etish, psixologik xizmat bo'g'inlari, psixokorreksiya, psixologik xizmatni tashkil etishning shart-sharoitlari, psixologning asosiy faoliyat turlaridoirasida bilimlar, ko'nikma va malakalarni berishni belgilab beradi. Ta'lim tizimida psixologik xizmat fanining ro'li beqiyos. Ta'lim tizimida vujudga keladigan muammolarni hal qilish uchun, o'quvchilarga psixologik yordam berish uchun psixokorreksiya metodlaridan xabardor bo'lishi zarur. Shuningdek, psixologik xizmat fanidan bilim, malaka va ko'nikmalarga ega bo'lishi zarur.

Psixologik xizmat fani asosiy umumkasbiy fan hisoblanib, 6-7 semestrlarda o'qitiladi. Psixologik xizmat gumanitar va ijtimoiy-iqtisodiy (falsafa, ma'naviyat asoslari, dinshunoslik, sotsiologiya va h.k), matematika va tabiiy-ilmiy (informatika va axborot texnologiyalari, yosh fiziologiyasi va gigienasi va h.k), umumkasbiy (pedagogika nazariyasi, pedagogika tarixi, psixologiya tarixi, yosh va pedagogik psixologiya, ijtimoiy psixologiya, psixodagnostika, eksperimental psixologiya, psixologiya fanlarini o'qitish metodikasi va h.k), ixtisoslik (pedagogik valeologiya, kasb psixologiyasi va h.k) fanlari bilan uzviy bog'liq bo'lib, psixolog-talabalarning amaliy ko'nikmalarini shakllantirishga zamin hozirlaydi.

II. O'quv fanining maqsadi va vazifasi

Fanni o'qitishdan maqsad – talabalarda psixologik xizmat predmeti, psixologik xizmatning asosiy yo'nalishlari, maktabdagi psixologik xizmat mahsuldorligining sharoitlari, bola taraqqiyoti uchun qulay psixologik iqlim yaratish, psixologning diagnostik, korreksion ishiga doir bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirishdir.

Fanning vazifasi – talabalarga psixologning maktabgacha tarbiya muassasasidagi ishi, maktabga qabul qilinayotgan va qabul qilingan bolalar bilan olib boriladigan psixologik ishlar, mehribonlik uylaridagi psixologning ishi, psixologning xalq ta'limi tizimida ish olib borishi, psixologning o'qituvchilar bilan olib boradigan ishlari haqidagi bilimlar bilan qurollantirishdan iborat.

“Psixologik xizmat asoslari” o'quv fanini o'zlashtirish natijasida bakalavr:

- psixologik xizmat predmeti, psixologik xizmatning asosiy yo'nalishlari, maktabdagi psixologik xizmat mahsuldorligining sharoitlari, bola taraqqiyoti uchun qulay psixologik iqlim yaratish, psixologning diagnostik korreksion ishini *tasavvurga ega bo'lishi*;

- talaba amaliy psixolog mutaxassis va shaxs sifatida, maktabgacha tarbiya muassasasidagi psixolog ishi, birinchi sinfga kelayotgan bolalar bilan, umumta'lim maktabida, xususiy maktabda olib boriladigan ishlar, mehribonlik uylaridagi, ta'lim departamentidagi psixolog ishi, psixologning o'qituvchilar bilan olib boradigan ishlari bo'yicha *bilishi va ulardan foydalana olishi*;

- talaba maktabgacha tarbiya muassasasida olib boriladigan rivojlantiruvchi mashqlar, bolalarni o'qishga tayyorlash mashqlari. bolalarning maktabda o'qishga tayyorligini aniqlash dasturi, o'smirlar va ilk o'spirinlar uchun o'quv faoliyatini

individual uslubi, maslahat jarayonini tashkil etish usullari, psixologik xizmatda fan va amaliyot birligi, maktab psixologi barcha ish turlarini bilishi, bola uchun qulay iqlim yaratish, maktab psixologining kasbga tayyorgarligi, psixologning maktab jamoasi bilan hamkorligi, o'quvchilarga individual yondashuvni amalgam oshirishga doir *ko'nikmalariga ega bo'lishi*;

III. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

1-Modul. Psixologik xizmat faning predmeti

1-Mavzu: Psixologik xizmatni tashkil etishning umumiy mezonlari

Psixologik xizmatni yuzaga kelish tarixi va predmeti. Ta'lim sohasida psixologik xizmatni tashkil etishning tamoyillari va strukturasi. Psixologik xizmatni maqsad va vazifalari. Psixologik xizmat nazariyasi va amaliyotidagi zamonaviy tendensiyalar va muammolar.

2-Mavzu: Ta'lim sohasidagi psixologning burchi va majburiyatlari; ishning axloqiy tamoyillari

Ta'lim sohasida psixolog faoliyatining huquqiy asoslari. Amaliyotchi psixologning axloqiy kasbiy faoliyati. Amaliy psixologning axloqiy kasbiy faoliyati. Psixologning ijtimoiy roli, kasbiy pozitsiyasi va statusi. Amaliy psixolog shaxsiga qo'yiladigan talablar. Psixologning amaliy psixologik xizmat vakili sifatidagi kasbiy shakllanishi sosida yotuvchi asosiy tamoyillar.

3-Mavzu: Psixologik xizmat haqida nizom

Psixologik xizmat haqida nizom psixolog faoliyatining asosiy hujjati sifatida. Rossiyadagi psixologik xizmat haqida nizom. O'zbekistonda psixologik xizmat haqida nizomning qabul qilinishi. Nizomning asosiy bo'limlari. Nizomga kiritilgan o'zgartirishlar

4-Mavzu: Ta'lim sohasidagi psixolog faoliyatining me'yoriy hujjatlari

Pedagog psixolog faoliyatini reglamentini aniqlab beruvchi, mutaxassislikka qo'yiladigan talablar. Nuquq va majburiyatlarning mezonlarini baholovchi mavjud Qaror, Farmoyishlar, Qonunlar, instruktiv-metodik xatlar va O'zR ta'lim vazirligining, mahalliy organlarning boshqa me'yoriy xujjatlari. Mutaxassislik yo'riqnomasi. Istiqbol va joriy ish rejalari. Ta'lim sohasidagi psixologik xizmat me'yoriy hujjatlari

5-Mavzu: Psixologik xizmat mahsuldorligining sharoitlari

Individual yondashuv. Bola uchun qulay iqlim yaratish. Bolaning qiziqishlari va qobiliyatlarini rivojlantirish.

6-Mavzu: Amaliy psixolog faoliyatining asosiy ko'rinishlari

Psixologik tashviqot, psixologik profilaktika. Psixologik-pedagogik konsilium. Psixologik maslahat, uning turlari. Psixodiagnostika. Psixokorreksion ishini amalga oshirishga qo'yiladigan talablar

7-Mavzu: Psixosotsial salomatlik

Psixosotsial salomatlik, asosiy ko'rsatkichlar va baholash mezonlari: psixologik salomatlik, uning strukturasi va buzilish me'yorlari. Psixologik salomatlikka xavf soluvchi omillar. Shaxs psixologik salomatligining psixologik pedagogik sharoitlari.

2-Modul. Psixokorreksiyaning dolzarb masalalari

8-Mavzu: Psixologik korreksiyaning maqsad, vazifalari

Psixologik korreksiyaning tamoyillari va ularning amaliy psixologiya strukturasidagi o'rnini: psixologik korreksiya haqida tushuncha. Korreksion faoliyat shakli va metodlarini tanlashda yosh xususiyatlarini inobatga olish.

9-Mavzu: Psixokorreksiyaning asosiy yo'nalishlari

Psixodinamik yo'nalish, A.Adlemlarning analitik individual psixokorreksiyasi, K.Rodjersning mijoz-markazlashgan yondashuvi, ekzistensial yo'nalish, xulq-atvor yo'nalishi, kognitiv yo'nalish va b.

10-Mavzu: Psixologik korreksiyaning tamoyillari va uni tashkil etish

Psixokorreksion faoliyat tamoyillari. Diagnostika va korreksiyaning birligi tamoyili. Taraqqiyotning normalligi tamoyili. Korreksiyaning "yuqoridan pastga" tamoyili. Korreksiyaning "pastdan yuqoriga" tamoyili. Psixik faoliyat taraqqiyotining tizimlilik tamoyili. Korreksiyaning faoliyatli tamoyili.

11-Mavzu: Psixokorreksion dastur tuzilishiga qo'yiladigan talablar va ularning o'ziga xos xususiyatlari

Psixokorreksion dastur tuzilishining asosiy tamoyillari. Korreksion, profilaktik va rivojlantiruvchi topshiriqlarning tizimlilik tamoyili. Korreksiya va diagnostikaning birligi tamoyili. Kauzal tipdagi korreksiyaning qarama-qarshilik tamoyili. Korreksiyaning faoliyatli tamoyili. Mijozning yosh-psixologik, individual xususiyatlarini inobatga olish tamoyili. Psixologik ta'sir metodlarining komplekslilik tamoyili. Korreksion dasturda ijtimoiy muhitdagi yaqin kishilarning faol ishtirokini ta'minlash tamoyili. Psixik jarayonlarning notekislik darajasi tamoyili. Ta'limni dasturlashtirish tamoyili. Yoshga oid qiyinchiliklar tamoyili. Ma'lumotlarning hajmi va murakkablik darajasini inobatga olish tamoyili. Ma'lumotlarning emotsional qiyinlik darajasini inobatga olish tamoyili.

12-Mavzu: Korreksion tadbirlar olib boradigan psixologga qo'yiladigan talablar Psixokorreksiyaning texnologik asoslari, o'zaro ta'sir usullari, direktiva, paratexnologiya

Psixolog-konsultant shaxsiga qo'yiladigan talablar. Psixokorreksion tadbirlarni amalga oshiradigan psixologlarga qo'yiladigan talablar. Korreksion ta'sirga kasbiy tayyorgarlikning uch komponentli strukturasini. Verbal texnologiya, emotsional texnologiya. Texnologik ta'sir: direktiva va ularning turli tumanligi. Interpretatsiya texnologiyasi.

12-Mavzu: Psixokorreksiya metodlari

O'yint terapiyasi, ertakterapiyasi, artterapiya, kollaj, biblioterapiya, psixogimnastika, xulq-atvor psixokorreksiyasi metodlari, psixodramma.

13-Mavzu: Individual va guruh psixokorreksiya

Guruh psixologik maslahatning o'ziga xos jihatlari. O'zaro ta'sir jarayonida konsultantning funksiyasi, assistentning funksiyasi. Guruh psixologik maslahatning samaradorligi va uning samaradorligiga ta'sir etuvchi omillar. Psixolog-konsultantlarni tayyorlash jarayonida guruh psixologik maslahatni qo'llash.

14-Mavzu: Ontogenetik taraqqiyot inqirozlari psixokorreksiyasi va psixoprofilaktikasi

Turli yosh davrlarida inqirozlar psixokorreksiyasi va psixoprofilaktikasi. Maktabgacha tarbiya yoshida psixologik korreksiyaning asosiy vazifalari va ularni amalga oshirish shakllari. Kichik maktab yoshida psixologik korreksiyaning asosiy vazifalari va ularni amalga oshirish shakllari.

15-Mavzu: Boshlang'ich sinflarda korreksion ishning o'ziga xosligi

Maktabga psixologik tayyorgarlik muammosi va maktabga motivatsion tayyorgarlikni korreksiyalash: Bolani maktabga moslashishini o'ziga xos xususiyati. Maktabga psixologik moslashish shart-sharoitlari. Maktabda o'zlashtirmaslikning psixologik omillari, kichik maktab yoshidagi o'zlashtirmaslikni bartaraf etish yo'llari.

16-Mavzu: O'smirlik va ilk o'spirinlik davrida olib boriladigan korreksion faoliyatning o'ziga xosligi

O'smirlik davridagi psixologik inqiroz. Ta'lim motivatsiyasining pasayishi. Korreksion faoliyatning dolzarb muammolarini o'rganish. Aksentuatsiyalashgan o'smirlar psixokorreksiyasi. Ilk o'spirinlik davrida psixoprofilaktika va psixokorreksiya bosqichlari.

17-Mavzu: Bilish jarayonlari korreksiyasi va taraqqiyoti

Bilish jarayonlari klassifikatsiyasi. Bilish jarayonlari-ni korreksiyalash va rivojlantirish tamoyillari. Kichik maktab yoshidagi diqqatni rivojlantirish. Diqqat konsentratsiyasini rivojlantirish. Diqqat hajmi va qisqa muddatli xotirani rivojlantirish. Diqqatni taqsimlashni o'rganish. Xotiraning rivojlanishi. Mantiqiy xotirani rivojlantirish metodikasi. Tafakkur rivojlanishi. Xayolning rivojlanishi. Nutq rivojlanishini o'rganish.

18-Mavzu: Emotsional sohani korreksiyalash va rivojlantirish

Shaxs emotsional sohasi va uning rivojlanishi. Shaxs emotsional sohasi rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar. Kichik maktab yoshida emotsional sohaning buzilishi. Kichik maktab yoshida emotsional sohani rivojlantirish va korreksiyalash.

19-Mavzu: Shaxslararo munosabatlarni korreksiyalash

Shaxslararo munosabatlar va uning kichik maktab yoshida va o'smirlik davrida rivojlanishi. Kichik maktab yoshida shaxslararo munosabatlarni korreksiyalash. O'smir va yuqori sinf o'quvchilari bilan korreksion-rivojlantiruvchi ishlar.

20-Mavzu: Kasbiy o'zlikni anglash sohasini korreksiyalash

Kasbiy o'zlikni anglash sohasini korreksiyalash. Kasbga yo'naltirish ishlarini olib borish psixolog ishining muayyan qismi sifatida. Kasbiy o'zlikni anglashga tayyorlikni shakllantirish. Kasb tanlashga tayyorlik. O'quvchining layoqatini, yuqori sinf o'quvchilarining kasbiy qiziqishlarini diagnostika qilish. Yuqori sinflar bilan olib boriladigan kasbga yo'naltiruvchi korreksion-rivojlantiruvchi ishlar

21-Mavzu: Ota-ona va o'qituvchilar bilan olib boriladigan korreksion-profilaktik ishlar

Maslahat jarayonida ota-ona va o'qituvchilar bilan ishlashning o'ziga xos jihatlari. Ota-ona va o'qituvchilarning bola bilan to'g'ri muloqot uslubini

shakllantirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqish. Ota-onalar guruhi. Ota-ona va bola orasidagi samarali muloqotning o'ziga xos jihatlari haqidagi bilimlarni shakllantirish.

22-Mavzu: Etim va ota-ona qaramog'isiz qolgan bolalarning umumiy psixologik tavsifi

Mehribonlik uylari sharoitida bolalarni psixosotsial qo'llab-quvvatlashning o'ziga xos jihatlari: bolalar uyi va maktab-internat tarbiyalanuvchilarining ijtimoiy mavqei va ularning psixologik xususiyatlari.

23-Mavzu: Internat tarbiyalanuvchilarinin adaptatsiyasiga ijtimoiy psixologik yordam ko'rsatish

SOS tarbiyalanuvchilari bilan olib boriladigan korreksion-rivojlantiruvchi ishlar Jamoadagi psixologik iqlim shaxs shakllanishiga ta'sir etuvchi omil sifatida. Bolalarning jamiyatga moslashuvidagi qiyinchiliklarni aniqlash va ularni bartaraf etish yo'llari.

IV. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlarida talabarlarda psixologik xizmat asoslariga doir bilim, ko'nikma va malakalar hosil qilinadi.

1. Psixokorreksiyaning asosiy nazariy yo'nalishlarini tahlil qilish
2. Ertakni improvizatsiya qilish orqali psixologik xizmatni amalga oshirish
3. Psixologik xizmatni tashkil etishda artterapiyaning o'rni
4. Individual psixokorreksiya.
5. Guruhiy psixokorreksiya.
6. Giperaktiv bolalar uchun korreksion dastur tuzish.
7. Tortinchoq bolalar uchun korreksion dastur tuzish.
8. Autik bolalar uchun korreksion dastur tuzish.
9. Xavotirlanuvchan bolalar uchun korreksion dastur tuzish.
10. Agressiv bolalar uchun korreksion dastur tuzish.
11. Komp'yuterga tobe bolalar uchun bolalar uchun korreksion dastur tuzish.
12. Altuizmini rivojlantirish bo'yicha psixokorreksion dastur tuzish.
13. Havas hissini rivojlantirish bo'yicha korreksion dastur tuzish.
14. Aybdorlik hissini bartaraf etish uchun psixokorreksion dastur tuzish
15. Oilaviy munosabatlar psixokorreksiyasi.
16. Bilish jarayonlari korreksiyasi va taraqqiyoti
17. Proforentatsion treninglar
18. Mehribonlik uylari tarbiyalanuvchilari bilan olib boriladigan rivojlantiruvchi korreksion ishlar.

V. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

Talaba mustaqil ta'limni tayyorlashda muayyan fanning xususiyatlarini hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalanish tavsiya etiladi:

- darslik va o'quv qo'llanmalar boyicha fan boblari va mavzularini o'rganish;
- tarqatma materiallar bo'yicha ma'ruzalar qismini o'zlashtirish;
- maxsus adabiyotlar bo'yicha fan bo'limlari yoki mavzulari ustida ishlash;

masofaviy ta'lim.

Talabaga mustaqil ta'limning mavzulari beriladi, bu mavzular bo'yicha

egallanishi kerak bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalar, muddati va topshirish shakli aytiladi. Ko'rsatilgan muddatda nazariy material konspekti, referati ko'riladi, test yoki savol-javob o'tkaziladi.

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Artterapiya.
2. Logoterapiya.
3. Psixonaliz
4. Ijtimoiy kognitiv nazariya
5. Ota-onalarda kongruentlikni shakllantirish
6. Bolaga nisbatan qattiqqo'llik munosabatida bo'lish moslasha olmaslik olmaslik omili sifatida
7. Bolalarda va o'smirlarda psixologik jarohlarni davolash
8. CHapaqaylik maktabga moslasha olmaslik omili sifatida
9. Ish boshlashdan oldin konsultantlar oldida vujudga keladigan muammolar
10. Terapevtik o'zaro ta'sirlar muhitini yaratish
11. Hissiy bo'shashish
12. Biblioterapiya.
13. Musiqi terapiya
14. Raqs terapiyasi
15. Proyektiv rasmlar.
16. Hikoya tuzish
17. Ertak terapiyasi
18. Qo'g'irchoq terapiya
19. Psixogimnastika.
20. "Jeton" metodi
21. Morita metodi
22. Xolding
23. Psixodramma.
24. Imersion metodlar
25. Sistemik desensibilizatsiya va sensibilizatsiya metodlari
26. Imago metod
27. Individual psixokorreksiya
28. Guruhiy psixokorreksiya
29. Korreksion guruh turlari
30. Guruhiy bahs guruxiy metod sifatida
31. Oilaviy munosabatlar psixokorreksiyasi
32. Ota-ona va farzand orasidagi munosabatlar psixokorreksiyasi
33. O'yin terapiyasi
34. Gipnoterapiya
35. Giperaktivlik psixokorreksiyasi
36. Xotirani rivojlantirish
37. Tafakkur opeartsiyaarini rivojlantirish
38. Ijodiy xayolni rivojlantirish

39. Idrokni rivojlantirish
40. O'zlashtira olmaslik psixokorreksiyasi
41. Tarbiyasi qiyin bolalar psixokorreksiyasi
42. Agressivlik psixokorreksiyasi
43. Hasad psixokorreksiyasi
44. Havasni rivojlantirish
45. Tortinchoqlik psixokorreksiyasi

VII. Asosiy va qo'shimcha o'quv adabiyotlar hamda axborot manbaalari

Asosiy adabiyotlar:

1. Дубровина И.В. Готовность к школе. – М.: Речь 2001.
2. Nishonova Z.T. Psixologik xizmat. –T.Fan va texnologiyalar markazi. 2006.
3. Тетушкина М.К. Психологическая помощь и консультирование в практической психологии. – М.: Владост 2001.
4. Потапова А.В. Нартова – Бочавер С.К. Детская психологическая служба. – М.: Речь 2001
5. Z.T.Nishanova, Sh.T.Alimbaeva, M.V.Sulaymonov Psixologik xizmat. 2014.

Qo'shimcha adabiyotlar

6. Мирзиёев Ш.М. Танқидий таҳлил катъий тартиб интизом ва шахсий жавобгарлик ҳар бир раҳбар фаолиятини кундалик қондаси бўлиши керак Ўзбекистон Республикаси Вазирлар маҳкамасининг 2016 йил якунлари ва 2017 йил истиқболларига бағишланган мажлисидаги Ўзбекистон Республикаси Президентининг нутқи //Халқ сўзи газетаси 2017 йил 16 январ №11.
7. Мирзиёев Ш.М. Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. “Ўзбекистон” 2016.
8. Мирзиёев Ш.М. Буюк келажакимизни мард ва олийжаноб халқимиз билан бирга қўрамиз. “Ўзбекистон” 2017
9. Ўзбекистон Президенти Шавкат Мирзиёев 2017—2021 йилларда Ўзбекистонни ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича ҳаракат стратегияси. 7 январ 2017 йил.
10. Psychology as the Behaviorist Views it John B. Watson (1913) First published in Psychological Review, 20. 158-177.
11. Мартинсковой Т.Д. “Детская практическая психология” Под.ред.-М., “Изд-во” 2000.-255с.

Internet saytlari

13. www. tdpu. uz
14. www. pedagog. uz
15. www. ziyonet. uz
16. www. edu. uz